

Jan Moniak jako klimatolog (1896-1986)

Jan Cyryl urodził się 28 sierpnia 1896 roku we Lwowie jako syn Emila i Józefy Moniaków. Dorastał w rodzinie nauczycielskiej. Jego ojciec był nauczycielem w szkołach średnich Lwowa (Gimnazjum Akademickie, Prywatne Seminarium żeńskie) i kierownikiem 4-klasowej publicznej szkoły ludowej. Wywodził się ze znanego rodu górali orawskich. Jan Moniak ukończył gimnazjum we Lwowie, gdzie 1914 roku zdał maturę. W latach 1915-1921 pełnił służbę wojskową, m.in. w II Brygadzie Legionów Polskich pod dowództwem płk J. Hallera. W czasie wojny polsko-ukraińskiej czynnie uczestniczył w listopadzie 1918 roku w obronie Lwowa, za co otrzymał Krzyż Obrony Lwowa.

Po demobilizacji, w 1921 roku podjął studia z zakresu geografii na Wydziale Filozoficznym (w 1924 roku przekształconym w Wydział Matematyczno-Przyrodniczy) Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, gdzie pod kierunkiem prof. Henryka Arctowskiego studiował meteorologię i klimatologię, a prof. Eugeniusza Romera – geografii. Po ukończeniu studiów, z dniem 1 stycznia 1925 roku został zatrudniony w Instytucie Geofizyki i Meteorologii kierowanym przez prof. H. Arctowskiego. Przez trzy pierwsze lata pracował na stanowisku demonstratora (wg „Składu Uniwersytetu Jana Kazimierza w roku akademickim 1925/1926, 1926/1927, 1927/1928”), a w latach 1928-1931 roku na stanowisku młodszego asystenta. Stopień doktora w zakresie geofizyki, meteorologii i geografii uzyskał w 1930 roku. Promotorem jego dysertacji doktorskiej był prof. H. Arctowski. Pracę w uczelni łączył z pracą w szkołach średnich Lwowa i na kursach kształcenia nauczycieli.

Kierując się uczuciem patriotyzmu, w 1931 roku J. Moniak opuścił rodzinny Lwów i przeniósł się na Śląsk, gdzie odczuwano duży niedobór polskich kadr naukowych i nauczycielskich (po przyjęciu przez Sejm Śląski w 1926 roku ustawy zabraniającej kobietom po zawarciu związku małżeńskiego pracy zawodowej w szkolnictwie). Objął stanowisko kierownika Zakładu Geografii i profesora w Państwowym Pedagogium (Instytut Pedagogiczny powołany w 1928 roku – szkoła wyższa bez uprawnień akademickich) w Katowicach. Jednocześnie zaczął nauczać geografii w gimnazjum w Chorzowie. Został także kierownikiem naukowym w Uniwersytecie Powszechnym i zaczął aktywnie działać w Polskim Związku Zachodnim (od 1934 roku).

W latach 1938-1939 J. Moniak pojechał do Francji na studia uzupełniające. Odbił je w instytutach geograficznych na uniwersytetach w Besançon-Doubs i Strassburgu oraz w paryskiej Ecole Nationale de la France d'Outremer (Narodowej Szkole Zamorskiej Francji) będącej centrum badań z zakresu geografii na terytoriach administrowanych przez Francję. Te ostatnie studia odbył z myślą o wyjeździe do Afryki (w latach 30-tych odbył kilka podróży statkiem do Algierii). Nieuchronność wybuchu wojny sprawiła, że J. Moniak wrócił do kraju. Wojnę i okupację przeżył w Krakowie, gdzie brał udział w tajnym nauczaniu i angażował się w pracę konspiracyjną.

Po zakończeniu wojny, J. Moniak dołączył do grupy profesorów i docentów Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, którzy przybyli w maju 1945 roku do Wrocławia w celu organizacji Wydziału Nauk Przyrodniczych Uniwersytetu Wrocławskiego i Politechniki Wrocławskiej. Po okresie prac organizacyjnych (odgruzowanie zniszczonych budynków), gdy 1 listopada 1945 roku rozpoczął się rok akademicki, J. Moniak podjął pracę na stanowisku adiunkta, a potem zastępcy profesora w Katedrze Meteorologii i Klimatologii z Zakładem i Obserwatorium Meteorologii. Jedną

z ważniejszych prac w tym czasie było odbudowanie wraz z prof. Aleksandrem Kosibą kompletnie zniszczonego w czasie wojny Obserwatorium Meteorologicznego.

Po objęciu Katedry Meteorologii i Klimatologii na Uniwersytecie Wrocławskim przez prof. A. Kosibę przeszedł z dniem 1 października 1946 roku do pracy w Wyższej Szkole Handlu Morskiego w Gdyni, przekształconej później w Wyższą Szkołę Ekonomiczną (WSE) w Sopocie. Objął w niej kierownictwo Katedry Geografii Ekonomicznej i zorganizował ją od podstaw. W Wyższej Szkole Ekonomicznej w Sopocie pełnił też liczne funkcje organizacyjne i dydaktyczne. W latach 1950-1951 był dziekanem Wydziału Finansów, w latach 1952-1953 dziekanem Wydziału Morskiego, a w latach 1960-1962 prodziekanem tego wydziału. Przygotowując kadry dla gospodarki morskiej w WSE pracował jednocześnie w Wyższej Szkole Pedagogicznej (WSP) w Gdańsku, gdzie kształcił nauczycieli geografii. Od 1952 był tam kierownikiem Katedry Geografii Ekonomicznej.

Decyzją Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej dla pracowników Nauki w roku 1954 został mianowany docentem, a w roku 1960 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego. W 1966 roku, po przejściu na emeryturę, w dalszym ciągu utrzymywał aktywny kontakt naukowy i z WSE w Sopocie i z WSP w Gdańsku. W obu tych uczelniach nadal prowadził wykłady. Po utworzeniu Uniwersytetu Gdańskiego (1970) współpracował z Wydziałami Ekonomiki Produkcji i Ekonomiki Transportu oraz Wydziałem Biologii i Nauk o Ziemi, a zwłaszcza z Katedrą Geografii Ekonomicznej, z którą utrzymywał kontakt do końca życia.

Działal aktywnie w wielu towarzystwach naukowych. W Polskim Towarzystwie Geograficznym przez wiele lat był członkiem komisji rewizyjnej zarządu głównego i członkiem rady redakcyjnej „Czasopisma Geograficznego”. Polskie Towarzystwo Geograficzne uhonorowało go godnością członka honorowego. Ponadto był członkiem Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. M. Kopernika, członkiem Komitetu Badań Morza PAN, a także członkiem Rad Naukowych Instytutu Bałtyckiego, Instytutu Gospodarki Morskiej oraz Rady Naukowo-Ekonomicznej przy Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Gdańsku.

Za działalność naukową i organizacyjną prof. J. Moniak został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Medalem X-lecia Polski Ludowej, odznaką Zasłużony Nauczyciel PRL, Medalem Komisji Edukacji Narodowej, odznaką Zasłużonym Ziemi Gdańskiej, Złotą Odznaką Zasłużony Pracownik Morza i Złotą Odznaką Polskiego Towarzystwa Geograficznego. Posiadał medale: Uniwersytetu Gdańskiego, Instytutu Bałtyckiego i Gdańskiego Towarzystwa Naukowego.

Profesor Jan Moniak zmarł 31 lipca 1986 roku i został pochowany na Cmentarzu Katolickim w Sopocie.

Dorobek naukowy prof. J. Moniaka obejmuje około 90 prac naukowych, skryptów i recenzji. W okresie lwowskim jego zainteresowania naukowo-badawcze koncentrowały się wokół problematyki klimatologicznej. Powojenna praca na Wybrzeżu Gdańskim zaowocowała licznymi publikacjami dotyczącymi zagadnień przestrzenno-ekonomicznych polskiego wybrzeża Bałtyku i Polski oraz geografii ekonomicznej morza. Wśród tych prac wymienić można: *Materiały do monografii turystyczno-gospodarczej województwa gdańskiego. Z. 1 – Środowisko geograficzne* (1960), *Środowisko geograficzne województwa gdańskiego, Studium geograficzno-gospodarcze* (1961), *Port i miasto Łeba – problemy gospodarczego uaktywnienia* (1965), *Stan i potrzeby badań geograficzno-ekonomicznych problemów regionu nadmorskiego Polski* (1965), *Znaczenie węzła komunikacyjnego Tczewa i stacji rozrządowej Zajęczkowo Tczewskie* (1979). Pod redakcją Jana Moniaka ukazała się też obszerna (497 s.) praca zbiorowa *Studium geograficzno-przyrodnicze i ekonomiczne województwa gdańskiego* (1974) wydana przez Gdańskie Towarzystwo Naukowe. Jest także autorem skryptów i podręczników takich jak: *Rynki surowcowe i światowa polityka surowcowa* (1947), *Geografia gospodarcza Polski* (1948-1949) oraz *Geografia transportu morskiego. Cz. 1: Oceanograficzne warunki transportowe* (1965).

Pracując we Lwowie, w Instytucie Geofizyki i Meteorologii, J. Moniak, podobnie jak jego mistrz – prof. Arctowski, zajmował się kwestiami zmienności dobowej i rocznej temperatury powietrza i ciśnienia atmosferycznego, klimatem poszczególnych regionów oraz przyczynami wahań klimatu w skali lokalnej i regionalnej. Prace z zakresu zmian klimatu zmierzały do określenia amplitudy wahań głównych elementów klimatu oraz znalezienia prawidłowości w pojawianiu się odchyleń od średnich wieloletnich. Wśród prac J. Moniaka na ten temat (spis publikacji poniżej) na uwagę zasługują przede wszystkim badania z zakresu problematyki wpływu stanu termicznego północnego Atlantyku na przebieg warunków klimatycznych nad obszarem Polski i Europy.

W 1927 roku, jako Komunikat Instytut Geofizyki i Meteorologii Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie nr 34 (Kosmos, tom 52, z. 3-4), ukazało się obszerne studium *Wahania temperatury na obszarze Północnego Atlantyku w latach 1910-1919*, na które składa się opracowania tekstowe (51 stron + streszczenie w j. francuskim – 5 stron) oraz 80 stron tablic zawierających miesięczne i roczne wartości odchyleń temperatury powietrza od średniej z okresu 1910-1919 dla 80 stacji meteorologicznych wykorzystanych w opracowaniu. Zostały one wybrane tak, aby z jednej

strony charakteryzowały obszary oceaniczne: rejon wysokiego ciśnienia szerokości tropikalnych (Bermudy, Azory, Madera – 4 stacje) i niskiego ciśnienia szerokości polarnych (Farery, Islandia, Grenlandia, Spitsbergen – 13 stacji), a z drugiej – zmiany temperatury na kontynentach po zachodniej (Kanada, wschodnie wybrzeże USA – 16 stacji) i wschodniej części (Europa – 49 stacji) północnego Atlantyku. Dane źródłowe zostały opracowane jednolitą metodą stworzoną przez prof. Arctowskiego i stosowaną w ośrodku lwowskim – sum konsekwentnych, z których obliczano średnie i ich odchylenia od średniej 10-letniej 1910-1919, a następnie wykreślano krzywe konsekwentne i mapy odchyleń konsekwentnych. Mapy odchyleń miesięcznych z zaznaczonymi izometralami (liniami jednakowych odchyleń średnich konsekwentnych) pozwalały na wyróżnienie obszarów odchyleń dodatnich (plejonów) i ujemnych (antiplejonów) i śledzenie na kolejnych mapach ich przemieszczania się w przestrzeni i czasie. W omawianej pracy J. Moniak starał się znaleźć odpowiedzi na pytania: czy na europejskie anomalie temperatury powietrza mogą wpływać zmiany pokrywy arktycznych lodów morskich, oraz czy anomalie te mogą być kształtowane przez zmiany prędkości przepływu ciepłych wód Gólfströmu i zmiany cyrkulacji atmosferycznej nad północnym Atlantykiem.

W pierwszym przybliżeniu J. Moniak porównał przebiegi krzywych sum konsekwentnych na stacjach Upernavik na zachodniej Grenlandii, Berufford na SE wybrzeżu Islandii oraz Thorshavn na Farerach dla dłuższego okresu (1900-1923). Pozwoliło mu to sprawdzić czy przenoszenie ciepłej wody przez Prąd Północnoatlantycki z rejonu Gólfströmu w stronę wybrzeży Norwegii skutkuje zmianami klimatycznymi w rejonie północnego Atlantyku. Założył on, że w takiej sytuacji winny się uzewnętrznić przeciwieństwa w występowaniu plejonów lub antyplejonów na krzywych sum konsekwentnych stacji grenlandzkiej oraz leżących na Islandii i Farerach. Po porównaniu krzywych tych trzech stacji i stwierdzeniu, że taka opozycja wystąpiła tylko w latach 1902, 1913 i 1919, a nie jest obserwowana stale, odrzucił przyjętą wcześniej hipotezę. Zwrócił jednak uwagę, że prócz częstych przypadków zgodności przebiegu krzywych (jednoczesna przynależność do tego samego plejonu), krzywa konsekwentna Upernavik wskazuje na wzrost amplitudy odchyleń kolejnych plejonów i wydłużanie czasu ich trwania w latach 1900-1918, po czym następuje powrót do częstych plejonów o niewielkich amplitudach. Na tej podstawie sformułował wniosek o zwodniczości analizy plejonów przeprowadzanej dla krótkich okresów, na przykład 10-letnich, i uzyskiwania wyników, które nie muszą mieć zastosowania dla dłuższych okresów.

Poszukując przyczyn odchyleń temperatury powietrza od średnich wieloletnich stwierdzonych w 10-leciu 1910-1919, w drugim przybliżeniu J. Moniak przeprowadził porównania przebiegu krzywych konsekwentnych na analizowanych stacjach z taką krzywą opracowaną dla stacji Arequipa (leżącej w Peru na wysokości 2451 m n.p.m. na szerokości 16°22'S, w obszarze o minimalnym zachmurzeniu i niewielkich opadach), która jak to wynikało z wcześniejszych badań Arctowskiego (m.in. w 1924), w swoim przebiegu temperatury rejestruje impulsy otrzymywane wprost od Słońca. Porównanie przebiegu krzywych konsekwentnych stacji grenlandzkiej i islandzkiej z taką krzywą dla Arequipy wykazało dużą zgodność występowania poszczególnych plejonów, lecz z przesunięciem kulminacji plejonów o 6 (stacje grenlandzkie) do 9 miesięcy (stacje islandzkie), co zdaniem J. Moniaka wskazywało na jakieś zewnętrzne przyczyny, wprowadzające zakłócenia do rytmu zmian temperatury związanych ze zmianami dopływu energii słonecznej. Z kolei występowanie podobnej zgodności przebiegów na stacjach brytyjskich, holenderskich, skandynawskich, przy opóźnieniu się minimum antyplejonu w miarę przesuwania z SW na NE i wzrostu w tym samym kierunku amplitudy kolejnych plejonów wskazuje zdaniem J. Moniaka, że możliwość blokowania przepływu morskich mas powietrza z zachodu przez Góry Skandynawskie. W odróżnieniu od stacji europejskich, stacje amerykańskie wykazywały znacznie większą zgodność przebiegu krzywych konsekwentnych między sobą i w porównaniu z Arequipą, a to według J. Moniaka wskazuje na zależność wahań temperatury od czynnika natury kosmicznej (wahania stałej słonecznej i 11-letni cykl plam na Słońcu).

Przeprowadzona w następnym kroku analiza rozkładu izometrali na kolejnych mapach odchyleń średnich konsekwentnych od średnich 10-letnich wykazała powstawanie obszarów plejonów (antiplejonów) w rejonie Ameryki i ich przemieszczanie się poprzez Atlantyckie nad Europę, najczęściej wzdłuż równoleżnika 50°N, by po osiągnięciu Wielkiej Brytanii zmienić kierunek ruchu na NE. Największe zmiany występowały w miesiącach zimowych między Islandią i Skandynawią, gdzie następowało wyraźne wygięcie izometrali ku NE. Taki obraz zdaniem J. Moniaka wskazuje na wyraźny wpływ oceanu na rytm zmian temperatury powietrza w rejonie północnego Atlantyku.

Ponieważ zreferowane wyżej badania nie dały rozstrzygającego wyniku i stawiały więcej pytań niż odpowiedzi, to w ostatniej części swojej pracy J. Moniak przeprowadził pogłębioną analizę istniejącej literatury, poszukując w niej argumentów dla swoich tez. Szczególną uwagę zwrócił na szereg prac W. Meinardusa oraz O. Petterssona, w których badano relacje zachodzące między wahaniami temperatury wody ciepłego Prądu Północnoatlantyckiego i temperaturą powietrza w Skandynawii oraz środkowej i północnej Europie z jednej strony i zmianami ciśnienia w Niżu Islandzkim z drugiej. Po przeanalizowaniu również wyników prac innych badaczy (m.in. B. Helland-Hansena i F. Nansena) na temat wpływu temperatury wód oceanu na wahania temperatury powietrza, J. Moniak przeprowadził własne badania relacji zachodzących między temperaturą powietrza i wody. Do tego celu wykorzystał dane zawarte na mapach miesięcznych temperatury wody na północnym Atlantyku dla lat 1913-1919 opracowanych przez Duński Instytut Meteorologiczny. Do analiz wybrał obszar między 50° i 64°N oraz 10° i 45°W, zwracając

szczególną uwagę na rejon między Islandią i Szkocją. Po porównaniu map odchyień miesięcznych temperatury wody z mapami odchyień średnich miesięcznych od odpowiednich średnich 10-letnich dla powietrza stwierdził ścisły związek między tymi elementami, przy czym odchylenia temperatury powietrza w maksimum wyprzedzały temperaturę wody o 1-2 miesiące. Zdaniem J. Moniaka wskazuje to na wpływ temperatury powietrza na temperaturę wody, co związane jest z ogólną cyrkulacją atmosfery nad północnym Atlantykiem. W konkluzjach swojej pracy J. Moniak stwierdził: „Ze wszystkich studjów, które przeprowadziłem w kierunku określenia związku ciepłego prądu Atlantyku z temp. powietrza wynika, że wahania temperatury zachodzące w tym prądzie nie zaznaczają się w wahaniami temp. powietrza w Europie zach., a już tembardziej dalej na wschód, jak to niektórzy autorowie przypuszczają. Rezultat ten jest jednak i z tego względu jeszcze ważnym, że wykluczając w wahaniami temperatury w Europie, rolę t. zw. Gulf-Streamu, każe szukać przyczyny tychże gdzieindziej, a więc najprawdopodobniej w zależności od zjawisk natury kosmicznej.” Przy dzisiejszym stanie wiedzy trudno zgodzić się z tą konkluzją.

J. Moniak, który systematycznie studiował literaturę przedmiotu, w tym oceanograficzną, też najprawdopodobniej nabrał pewnych wątpliwości czy w swoim studium z 1927 roku uwzględnił wszystkie aspekty analizowanego w nim zagadnienia. W 1930 roku (Kosmos, tom 55, z. 2-3), ukazała się następna obszerna (37 stron) praca J. Moniaka *Wpływ prądu Golfowego i lodów na klimat Europy*. Na początku tej pracy szczegółowo scharakteryzował cyrkulację prądową północnego Atlantyku. Omawiając przyczyny wywołujące prądy morskie zwrócił uwagę na teorię ogólnej cyrkulacji oceanicznej Petterssona (1912, 1929) opierającą się na zjawisku przemiany energii cieplnej w kinetyczną odbywającej się w tzw. „ośrodkach działania” (arktycznego i antarktycznego), w których dochodzi do przemiany energii potencjalnej nagromadzonej w systemie lodów i słonej wody na pracę – ruch systemu prądów, powstający przez taniecie lodów. Według teorii Petterssona centrum absorpcji ciepła na północnym Atlantyku jest Morze Sargasowe i Zatoka Meksykańska, a ośrodkami działania – Morze Norweskie i rejon styku zimnego Prądu Labradorskiego z Gólsztromem. Wskazywałoby to, na istotną rolę lodów w kształtowaniu cyrkulacji oceanicznej.

W pierwszym 20-leciu XX wieku powstało też szereg prac potwierdzających wpływ ciepłego prądu Atlantyku na klimat Europy (m.in. Ekholm 1899; Meinardus 1898, 1899, 1904; Sandström 1926) i Azji, przede wszystkim Syberii (Szostakowicz 1925). Po przestudiowaniu wyników tych prac J. Moniak stwierdził, że: „jest rzeczą bardzo możliwą, że ściśle są związane ze sobą niektóre zjawiska, jak względna głębokość minimum barometrycznego, szybkość ciepłego prądu Atlantyku, jego transport ciepłej wody i temperatury powierzchniowe, oraz siła i kierunek ponad nim panujących prądów powietrznych, a to szczególnie podczas zimnej pory roku. Zjawiska te mogą tworzyć spłót przyczyn i skutków zamkniętego łańcucha, tak dalece, że każdy z tych elementów może pozostawać pod wpływem działania innego, przez co i uzależnianie się wzajemne może się odbywać na wielką skalę” i dodał: „W poprzedniej pracy doszedłem do wniosku, że wahania temperatury, zachodzące w prądzie Golfowym, nie zaznaczają się bezpośrednio w wahaniami temperatury powietrza w Europie, a już tem bardziej w obszarach bardziej na wschód leżących. Rola więc wpływu bezpośredniego tego prądu ogranicza się ściśle do stosunkowo wąskiego pasa przybrzeżnego, jest to więc wpływ czysto lokalny, tak jak i samo zjawisko. Nie znaczy to jednak, żeby był wykluczony jego pośredni wpływ, polegający na wywoływaniu lokalnych zmian w dynamice atmosfery, np. przez zmianę dróg ruchu cyklonów na Oceanie Atlantyckim. Ewentualność ta jest rzeczą ważną i nie powinna być pominiętą przy studjum zagadnienia wpływu prądów w ogóle, a atlantyckiego w szczególności”.

Studiując dziś przedwojenne prace J. Moniaka (1927, 1930) z zakresu problematyki wpływu zmian stanu termicznego Atlantyku Północnego na przebieg warunków klimatycznych nad obszarem Polski i Europy można dojść do wniosku, że ich poziom nie odbiegał od poziomu ówczesnych badań w Danii, Niemczech czy Wielkiej Brytanii. Uzyskane wyniki bardzo mocno uzależnione były od stosowanych wtedy metod i niezbyt długich ciągów danych. Warto również przypomnieć, że pierwsze prace w języku polskim dotyczące rachunku korelacyjnego ukazały się w 1928 i 1930 roku.

Publikacje Jana Moniaka z zakresu meteorologii i klimatologii:

- 1926 – Wahania temperatury w Islandji, Grenlandji i zachodniej Europie. [w:] Księga pamiątkowa XII Zjazdu lekarzy przyrodników w roku 1925, tom 1, s. 99 (wspólnie z Henrykiem Arctowskim).
- 1927 – Rola Gulfstreamu w wahaniami temperatury. [w:] II Zjazd Słowiańskich Geografów i Etnografów w Polsce [referaty], Sekcja I Lwów, Podsekcja Meteorologii i Klimatologii, nr 4, s. 1.
- 1927 – Wahania temperatury na obszarze północnego Atlantyku w latach 1910-1919. Komunikat Instytut Geofizyki i Meteorologii Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie nr 34, Kosmos, tom 52, z. 3-4, s. 915-966, Resume et remarques Arctowski – s. 966-970, tablice – s. 971-1051.

- 1929 – O światowych zmianach z dnia na dzień w rozmieszczeniu ciśnienia atmosferycznego. Komunikat Instytut Geofizyki i Meteorologii Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie nr 47, Kosmos, Seria A, z. 1-2, s.188-210 (wspólnie z Henrykiem Arctowskim).
- 1929 – Rola Gulf-Strem'u w wahaniach temperatury w Europie. Pamiętnik II Zjazdu Geografów i Etnografów odbytego w Polsce w roku 1927, s. 147-148.
- 1930 – O wpływie prądu Golfowego i lodów na klimat Europy. Kosmos, tom 55, Seria B, z. 2-3, s. 127-164.
- 1930 – Pomiary temperatur w głębokim szybie Ciechocinka. Kosmos, Seria A, z. 1-2, s. 423-427 (wspólnie ze Stanisławem Zychem).
- 1932 – Nowe zapatrywania na tworzenie się chmur. Czasopismo Geograficzne z. 1-2, s. 28-32.
- 1932 – Przewidywanie i przyczyny przymrozków majowych. Przyroda i Technika, z. 4, s. 172-177.
- 1934 – Wahania temperatury w Indjach Zagangesowych w latach 1910-1919. Komunikat Instytut Geofizyki i Meteorologii Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, nr 80, 77 s. (wspólnie ze Stefanem Kowalskim).
- 1936 – Zarys klimatologii Śląska. Wydawnictwa Instytutu Śląskiego, Seria: Śląsk, Ziemia i Ludzie, Katowice, tom 3, 57 s. (wspólnie z Edwardem Stenzem).
- 1938 – Anomalie w przebiegu wiosny 1938 r. w Europie zachodniej. Przyroda i Technika, Rocznik 18, z. 5, s. 296-297.
- 1948 – Znaczenie klimatu delty Wisły dla zagadnień gospodarczych. Przegląd Geograficzny, tom 21, z. 3-4, s. 267-273.
- 1951 – Zagadnienie aklimatyzacji człowieka w strefie gorącej. Przegląd Meteorologiczny, s. 123-140.
- 1952 – Opady obszaru delty Wisły w aspekcie gospodarczym. Czasopismo Geograficzne, tom 21/22 (1950/1951), s. 459-472.
- 1959 – Izochrony Morza Bałtyckiego na tle jego warunków klimatycznych i oceanograficznych. Acta Geophysica Polonica, Vol. 7, nr 3-4, s. 367-390.
- 1962 – Badania warunków meteorologicznych w pomieszczeniach statku. Zeszyty Geograficzne. Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Gdańsku, R. 4, s. 355-358.
- 1962 – Gospodarcze znaczenie badań higrotermicznych w pomieszczeniach statku (Wyniki obserwacji na trasie Gdańsk – porty Indii). Zeszyty Naukowe, WSE Sopot, Seria B, nr 16, s. 5-57.
- 1966 – Wyniki obserwacji higrotermicznych w ładowniach statku na linii południowo-amerykańskiej. Gdańskie Towarzystwo Naukowe, Wydział III, Rozprawy, z. 3 s. 5-23.

Anna Styszyńska

Na podstawie:

Bibliografia Geografii Polskiej, 1925-1986, IGiPZ PAN, Warszawa.

Rzymowski S., 2018, Moniak Jan (1896-1986). [w:] Geografowie Polscy, Słownik biograficzny, Kraków, s. 1084-1086.

Skład Uniwersytetu Jana Kazimierza w roku akademickim 1925/1926, 1926/1927 i 1927/1928.